

DADAISMUS

Pavel Trtílek, 12. 12. 2013

- **1. světová válka** (futuristé ji vnímali jako východisko z banální doby...)
- tělesně schopní herci odvedeni do armády
- divadlo spělo k populární zábavě (bulvár)
- dadaismus i surrealismus – vnímána jen jako okrajová hnutí (intelektuálů, podivínů apod.)

ALFRED JARRY

(1873 – 1907)

- zakladatel patafyziky (řád velkého panděra):
„umělecké hnutí bojující proti hlouposti satirou, ironií, výsměchem“

Požadavky na proměnu divadla:

- herecký výraz má spočívat v **pohybu těla**
 - výraz těla namísto „realistického“ výrazu tváře
- herecké **gesto** = projev momentální emoce
 - herec má být jako loutka (výraz postavy)
- upřednostňoval **masky** vyjadřující trvalý charakter postavy (nikoli emoce jako radost či smutek)
- uniformní pozadí beze změn, žádná opona
- **rekvizity** jen ty nezbytné (okenní rám, nápisy)

Drama:

- *Král Ubu aneb Poláci* (1895; prem. 10. 12. 1896 v Théâtre de l'Œuvre; tiskem 1922)
 - psáno jako loutková hra
 - parodie konvenčního divadla
- *Ubu spoutaný*
- *Ubu na homoli*
- *Ubu paroháčem*

Próza:

- ❖ *Mesalina*
- ❖ *Nadsamec*
- ❖ *Skutky a názory doktora Faustrolla, patafyzika*

Genre

UBU ROI, d'Alfred JARRY

créé à "l'Œuvre" passe le 17 Février (Retenez ses Places)

Musique d'Orchestre de Claude TERRASSE, dirigée par M. CADOU

Mise en Scène de M. VERMEIL (Ex-Directeur de la Scène à la " Chauve-Souris ")

Ubu Roi sera interprété par M. René Fauchois — La Mère Ubu par Mlle Pierly

plakát světové
premiéry Krále Ubu
(Théâtre de l'Œuvre)

Véritable Portrait de Monsieur Ubu.

Jarryho dřevoryt
zpodobňující jeho
vlastní představu
Otce Ubu

GUILLAUME APOLLINAIRE

(1880 – 1918)

- mluvčí kubismu (snaha o obrodu poezie)
- 1912 založil časopis: Soirées de Paris
 - tribuna fr. Modernismu
- Tvorba:
- ***Prsy Tiresiovy*** (1903, prem. 1917)
 - programové dílo divadelní avantgardy
 - podtitul: „surrealistické drama“ (antirealismus), snaha odlišit se od symbolismu
 - předmluva (manifest – předzvěst artaudovské proměny divadla)
- ***Barva času***
 - jeho 2. drama
- ***O novém umění***
 - teoretický spis s ukázkami soudobé umělecké tvorby

La cravate et la montre

LA CRAVATE
DOU
LOU
REUSE
QUE TU
PORTES
ET QUI T'
ORNE O CI
VILISÉ
OUI TU VEUX
LA BIEN
SI RESPI
RER

COMME L'ON
S'AMUSE
BI
EN
les heures
la
Mon cœur
beau
té
de
la
les yeux vie
pas
se
l'enfant la
dou
leur
Agla de
mou
rie

et le
vers
dantesque
luisant et
cadavérique
le bel
inconnu
les Muses
aux portes de
ton corps
l'infini
redressé
par un fou
de philosophe
semaine
la main
Tircis

Il est Et
— tout
5 se
en ra
fin fi
ni

*Kravata a hodinky
(kaligram)*

DADAISMUS

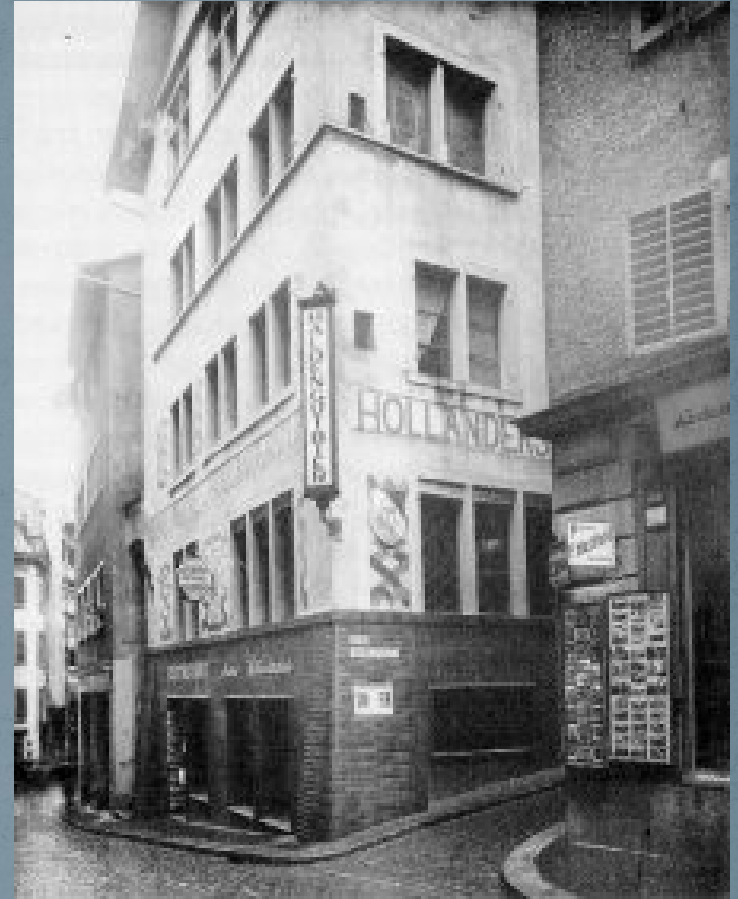
- negace, popření minulosti, rozbíjení tradičních hodnot
- revolta proti dosavadním tendencím v umění (antiumění)
- odpor k válce, skepse ke světu, jenž „zešílel“:
- snaha nahradit logiku a rozum nesouladem, chaosem, bláznovstvím
- „útok hravostí“

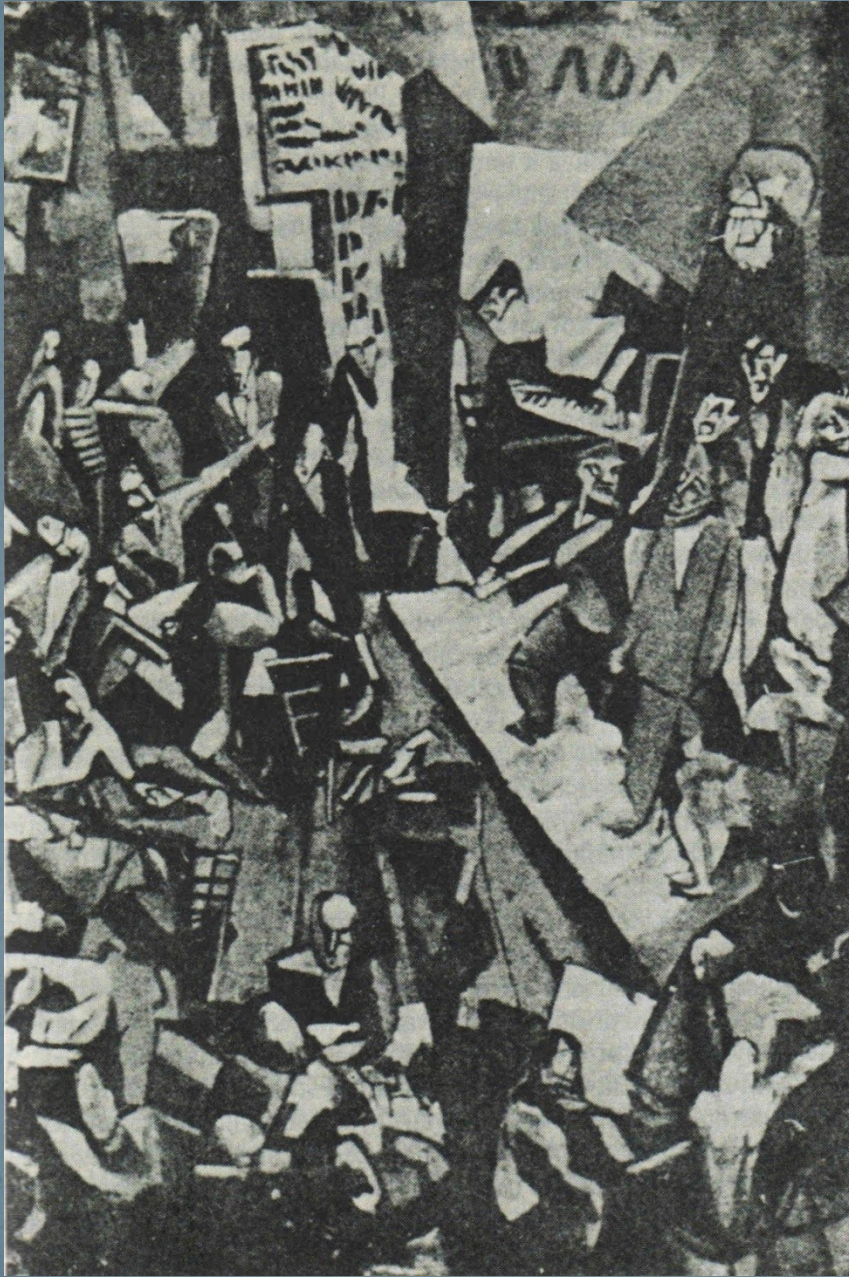
CABARET VOLTAIRE

- 6. 2. 1916 – zformovala se zde umělecká skupina DADA
- první setkání zde proběhlo již 5. 2. 1916
- princip kabaretu
- zakladatelské zásluhy: Hugo Ball
- u zrodu stáli: Hugo Ball a Emmy Hennings, Hans Arp, Tristan Tzara, Marcel Janco...
- existence podniku: pouhých 6 měsíců

Marcel Janco:
Cabaret Voltaire (1916)

Cabaret Voltaire 2008

HUGO BALL

(1886 – 1927)

- ❖ první duchovní vůdce hnutí dada
- ❖ 1914: projekt expresionistické divadelní scény (s Kandinským)
- ❖ 1915: emigrace (spolu s Emmy Hennings)
- ❖ *Karavana* (1. dada báseň)

Hugo Ball
(Kabaret Voltaire, 1916)

KARAWANE

jolifanto bambla ô falli bambla

grossiga m'pfa habla horem

égiga goramen

higo bloiko russula huju

hollaka hollala

anlogo bung

blago bung

blago bung

bossos fataka

ü üü ü

schampa wulla wussa ólobo

hej tatta gôrem

eschige zunbada

wulubu ssubudu uluw ssubudu

tumba ba- umf

kusagauma

ba - umf

(1917)
Hugo Ball
53

Ballova báseň
Karavana z 1. čísla
revue DADA (1917)

D A D A I

RECUEIL LITTÉRAIRE ET ARTISTIQUE

JUILLET 1917

revue DADA
1. číslo
(červenec 1917,
Curych)
titulní strana

H. ARP:
BRODERIE

revue DADA
1. číslo
(červenec 1917)
výtvarné dílo
Výšivka
(Hans Arp)

beaucoup beaucoup mange, vraiment, oo blanc cacadou„

PAYS VOIR BLANC

à maya chrusecz

les ors des 10 heures ont brisé la mort
brûlé la fenêtre en argile et or
séparer le bon de l'eau dans des carrés de cuir
et le poisson alerte fixé avec une épingle

cuire des yeux d'or d'insecte
je suis la mauvaise vibration de la chaleur
dans les battements du cœur strié

les os sont aussi des cuillères pour ton âme
mais nous voulons reconstruire
vert sonore sous porcelaine
dort dans le crâne

et poursuis les petits hommes dans leur voyelle
coupe - les par le train le long de la sonnerie
et poursuis les petits hommes dans leur voyelle
le petit feu dans le calice
et poursuis les petits hommes dans leur voyelle
poursuis les petits les petits hommes dans leur voyelle

SAUT BLANC CRISTAL

à marcel janco

sur un clou
machine à coudre décomposée en hauteur
déranger les morceaux du noir
voir jaune couler
ton cœur est un œil dans la boîte de caoutchouc
coller à un collier d'yeux
coller des timbres postes sur tes yeux

partir chevaux norvège serrer
bijoux vers tourner sèche
veux-tu? pleure?
lèche le chemin qui monte vers la voix

revue DADA
1. číslo
(červenec 1917)
ukázka textu

DADAPHONE

écrire à :

TRISTAN TZARA

12, Avenue Charles Floquet

Administration : AU SANS PAREIL, 37, Avenue Kléber

N° 7

PRIX :
1 FR. 50

PARIS
MARS 1920

DAME !

LA CHAIR
QUI A TAPP
BU
EST UN BœUF
NAPOLITAIN

FRANCIS PICABIA

revue DADA
poslední 7. číslo
(březen 1920, Paříž)
titulní strana

Všech 7 čísel časopisu DADA (editor Tristan Tzara) z let 1917 – 1921 si lze prohlédnout v elektronické podobě na:

<http://sdrc.lib.uiowa.edu/dada/dada/index.htm>

- pohrdali: vším, co bylo před nimi
 - naturalismus, expresionismus, futurismus...
- odmítnutí nápodoby skutečnosti (napodobení = lež) – prosazovali abstraktní umění (Hans Arp)
- hudba: „rámus“
- výtvarné umění – montáž, koláž, náhoda
- gesta negace, vzpoury
- jeviště – prostor pro „happening“ (sebeprezentace)
- 1917 – proměna Ballovy koncepce – hnutí se ujímá Tristan Tzara:
 - „Myšlenka se tvoří v ústech. Neexistují žádné zákony, vše je nám dovoleno, každý prostředek je nám vhod.“
 - „Praví dadaisté jsou proti dada.“

- dadaismus – ryze abstraktní umění
- Tzarovy **dada manifesty** 1918 – 1920
 - např. *Manifest o lásce slabé a lásce hořké* – popis dadaistické metody
- pod hlavičkou revue DADA proběhlo 6 programových večerů „**dada soirée**“
 - spontaneita, improvizace, provokace, skandály...
- šlo o kabaretní výstupy blížící se happeningu
- spontánní publikum, spoluúčast

DADAISMUS V PAŘÍŽI

- po válce se hnutí šíří Evropou
 - Německo, Francie, u nás poetismus
- 10. 3. 1919 – **Francis Picabia** – návrat do Paříže (*Myšlenky bez jazyka*, in časopis „391“)
- 17. 1. 1920 – **Tristan Tzara** – příjezd do Paříže (časopis *Littérature*, bulletin Dada)
- 23. 1. 1920 – 1. pařížský **dada večer**
- 15. 2. 1920 – „**návštěva Chaplina**“ v Salónu nezávislých (dada mystifikace)
 - čteno 7 dada manifestů
- 7. 2. 1920 – dada večer v Puteaux (neúspěch)

- 19. 2. 1920 – dada večer v Saint-Antoine (neúspěch)
- 27. 3. 1920 – dada večer v **divadle Odéon**:
 - aplikace dada na hudbu a divadlo
 - *Tanec kudrnaté cikorky* (Ribemont-Dessaignes)
 - *První nebeské dobrodružství pana Antipyrina* (Tzara)
- hnutí se štěpí na 2 skupiny – **Tzara versus Breton**
- komornější dada večery (**café Certa**)
- 26. 5. 1920 – **Dada festival** (provokace luxusem):
 - *Pupek se špatnou pověstí* (Ribemont-Dessaignes)
 - *Vazelínová symfonie* (Tzara)
- 1922 – příprava tzv. **Pařížského kongresu** (Breton)

Francis Picabia:
Kakodylické oko
(1921, Centre
Pompidou)

- 1923 – poslední dada večer – **Večer vousatého srdce**:
 - *Vousaté srdce* (Tzara)
 - po velké rvačce **končí éra dada**
- menší dada akce v kabaretech: nejvíce proslul kabaret **Vůl na střeše** (od 1921) – tzv. „dadaistický kabaret“
- většina dadaistů se přesunula pod hlavičku nově vznikajícího surrealismu (Breton)

kabaret Vůl na střeše (1921)

kabaret Vůl na střeše (1921)

kabaret Vůl na střeše (1921)

MARCEL DUCHAMP

(1887 – 1968)

Marcel Duchamp:
Mona Lisa

L.H.O.O.Q.

Marcel Duchamp:
Fontána
(podepsáno
pseudonymem
R. Mutt)

HANS ARP

(1886 – 1966)

Hans Arp (skulptura)

Hans Arp:
portrét
Tristana Tzary

TRISTAN TZARA

(1896 – 1963)

- *Admirál hledá byt k pronajmutí* (dialog fr.-angl.-něm.)
- *Rozhovor kočího se skřivanem* (dialog fr.-něm.)
- *První nebeské dobrodružství pana Antipyrina* (sbírka básní)
- *Plynové srdce* (hra)
- 1946 – 2 přednášky v Praze:
 - 1) **Dialektika poezie**
 - 2) **Surrealismus a doba poválečná**

Arp, Tzara, Richter
(Kabaret Voltaire, 1916)

Tzara v Paříži

6000-

tristan tzara
vingt-cinq poèmes

h arp
dix gravures sur
bois

collection dada
zurich

Tristan Tzara:
Dvacet pět básní
(titulní list)

ANDRÉ BRETON

(1896 – 1966)

- 1921: návštěva Freuda ve Vídni
- 1924: *Manifest surrealismu* („čistý psychický automatismus“)
- revue **La Révolution surréaliste** (1924 – 1929)

GEORGES RIBEMONT-DESSAIGNES

(1884 – 1974)

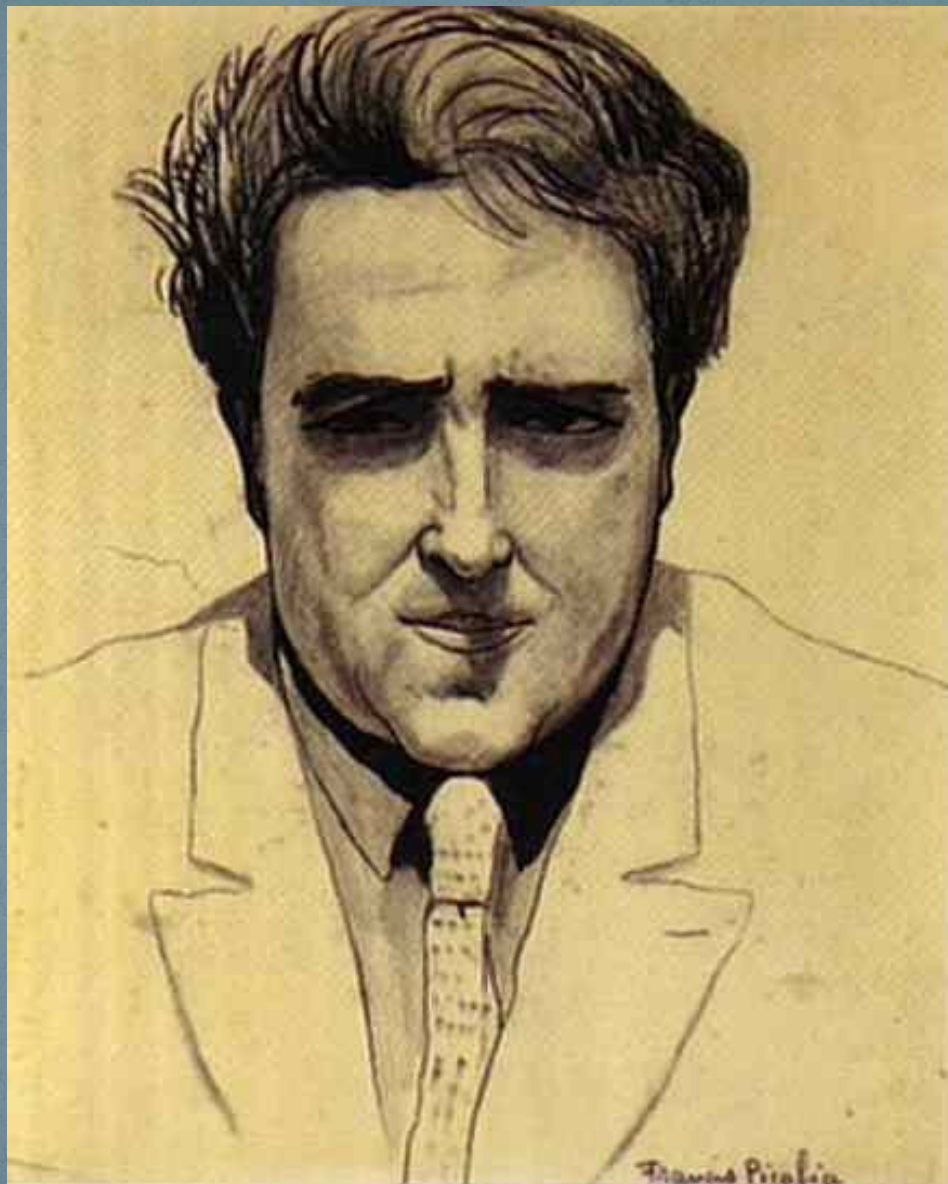

- *Němý kanár*
- *Čínský císař*
- *Peruánský kat*
- *Faust*

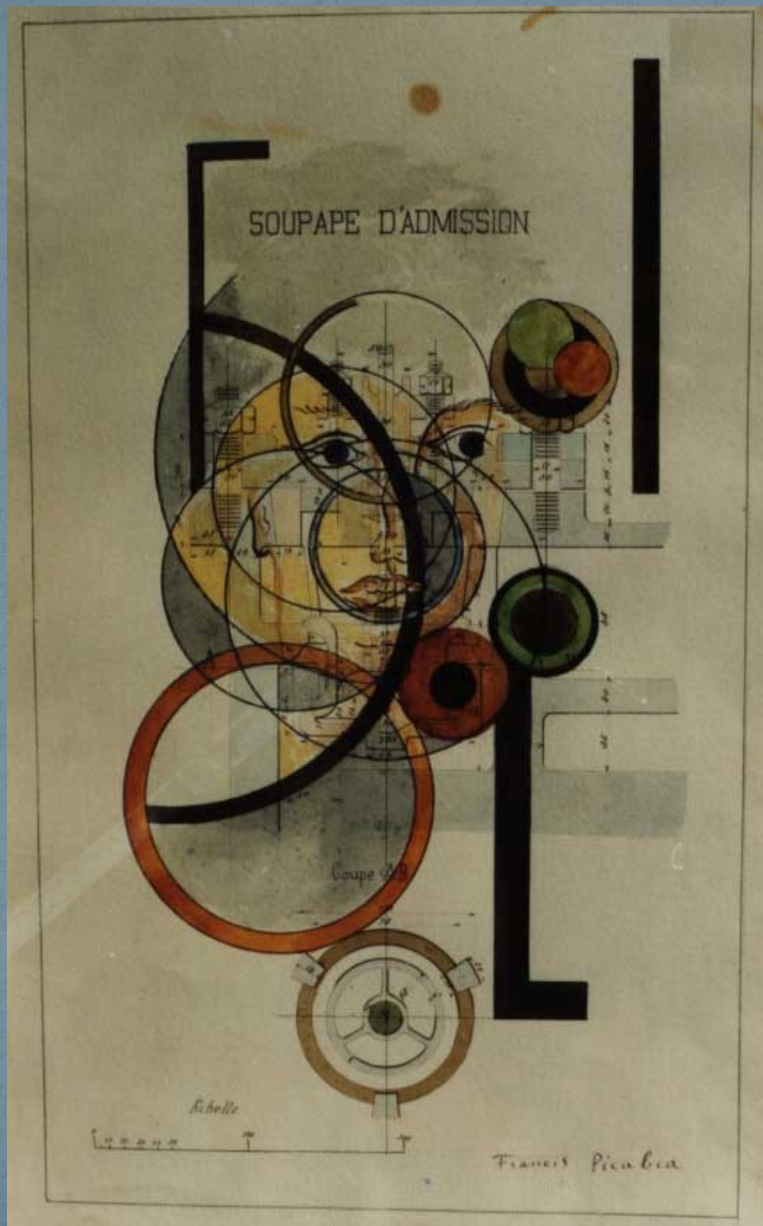
FRANCIS PICABIA

(1879 – 1953)

Francis Picabia:
Autoportrét (1923)

Francis Picabia:
plakát

DALŠÍ VÝZNAMNÍ PŘEDSTAVITELÉ DADA:

Yvan Goll

Eric Satie

Richard Hülsenbeck (Huelsenbeck)

Philippe Soupault

atd...

webové stránky věnované dadaismu:

<http://sdr.lib.uiowa.edu/dada/dadaists/index.html>